

Maakunnan päätösvalta ja toiminta valinnanvapausjärjestelmässä

Valinnanvapauslakiehdotus vaikuttaa merkittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tuottamiseen sekä maakunnan tehtäviin. Uudistus edellyttää maakunnilta useita eri päätöksiä sekä vaikuttaa olennaisesti myös maakunnan budjetin määräytymiseen. Valinnanvapaudella on vaikuttaa olennaisesti nykyisin kuntien ja kuntayhtymien palveluksessa olevan henkilöstön jakautumiseen maakunnan, sen liikelaitoksen sekä yhtiötettävän toiminnan välillä.

Maakunnan vastuu ja velvollisuudet

Maakunta vastaa valinnanvapausjärjestelmäänkin liittyvien palvelujen yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen ja määrän ja laadun määrittelemisestä sekä ohjauksesta että valvonnasta. Maakunnalla on myös viimekätinen vastuu palvelujen saatavuudesta silloin, kun markkinoilta ei ole saavutettavissa palveluja kohtuudella.

Maakunnan keskeiset valinnanvapausjärjestelmään liittyvät strategiset päätökset ovat maakuntastrategia ja siihen liittyvä palvelustrategia sekä palvelulupaus.

Maakunta päättää laissa asetettujen vaihtoehtojen ja reunaehtojen perusteella valinnanvapausjärjestelmän käyttöönoton aikataulutuksesta. Pilottien aloittamisesta päättävät kunnat.

Suoran valinnan palvelut määräytyvät pääosin lain perusteella. Maakunta päättää asiakassetelijärjestelmään siirrettävät palvelut sekä se voi myös päättää laajentaako se suoran valinnan palveluvalikoimaa siirtämällä neuvolapalvelut palveluvalikoiman piiriin. Maakunnalla on myös mahdollisuus laajentaa päätöksellään henkilökohtaisen budjetin käyttöönottoa muihin kuin laissa rajattuihin palveluihin.

Maakunta hyväksyy suoran valinnan sekä asiakassetelijärjestelmään kuuluvat palvelutuottajat ja se voi järjestämisvastuunsa perustella asettaa palvelujen laatua, voimavaroja ja saatavuutta sekä palveluketjuja ja palvelujen yhteensovittamista koskevia ehtoja. Maakunta voi myös peruuttaa hyväksymisen. Maakunta tekee sopimuksen kaikkien järjestelmään liittyvien palvelutuottajien kanssa.

Maakunnan on varmistettava, että kaikilla sen järjestämisvastuun piiriin kuuluvilla tuottajilla on riittävät ammatilliset, toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset huolehtia palveluiden tuottamisesta.

Maakunnan tulee yhtiöittää suoran valinnan sekä asiakassetelijärjestelmään kuuluvat palvelut. Maakunnalla ei ole velvollisuutta yhtiöittää henkilökohtaiseen budjettiin kuuluvia palveluja. Maakunta voi ohjata omistamansa yhtiötä omistusohjauksen keinoin. Yhtiö, jossa maakunnalla on omistusta tai joka kuuluu maakuntakonserniin, ei ole suoran valinnan, asiakasseteli- tai henkilökohtaisen budjetin mukaisessa valinnanvapausjärjestelmässä mitään erityisasemaa, vaan se on asiakaskilpailussa samalla viivalla muiden valinnanvapausjärjestelmään liittyneiden palvelutuottajien kanssa. Maakunnan on kohdeltava kaikki valinnanvapausjärjestelmään tulevia tuottajia samalla yhdenvertaisesti ja tasapuolisesti.

Maakunta päättää liikelaitoksen tuotantovastuulla olevien palvelujen tuottamisesta asiakassetelillä. Maakunnan liikelaitoksen tekemä palvelutarvearviointi on edellytys asiakassetelijärjestelmää kuuluvien palvelujen käytölle. Myös henkilökohtaisen budjetin myöntäminen edellyttää liikelaitoksen palvelutarvearviointia sekä liikelaitoksen tekemää asiakassuunnitelmaa.

Maakunta vastaa palvelujen yhteensovittamisesta. Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen kokonaisarviointista ja asiakassuunnitelmasta. Sen on tehtävä yhteistyötä suoran valinnan palvelutuottajan kanssa.

Maakunnan on huolehdittava valinnanvapauden käyttämistä koskevasta ohjauksesta ja neuvonnasta. Maakunta vastaanottaa asukkaitensa ilmoitukset, minkä palvelutuottajan asiakkaat valitsevat. Maakunta pitää luetteloa palvelutuottajista.

Maakunnan on huolehdittava siitä, että valinnanvapausjärjestelmään liittyviä palveluja on saatavilla molemmilla kansalliskielillä. Maakunta voi hakemuksesta myöntää palvelutuottajalle oikeuden tuottaa palveluja vain toisella kansalliskielellä edellyttäen, että toimipisteen sijaintialueella voidaan asiakkaan palveluiden saatavuus turvata yhdenvertaisesti myös toisella kansalliskielellä.

Maakuntien talous ja korvausjärjestelmä

Maakunta päättää laissa asetettujen reunaehtojen perusteella palvelutuottajille maksettavista korvausten tasosta ja on vastuussa korvauksen maksamisesta palvelutuottajalle. Maakunta määrittää siten suoran valinnan kiinteän korvauksen tason (vähintään 2/3, paitsi suun terveydenhoito väh. 1/2), kannustin- ja suoriteperusteiset korvaukset, korvaukset asiakassetelin tuottajalle sekä henkilökohtaisen budjetin määrän. Maakunta maksaa palvelutuottajien korvaukset listautumisen perusteella.

Maakuntien rahoituslain mukaan valtio maksaa maakunnille sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen 17,3 mrd. euroa (arvioitu 2019 taso). Suoran valinnan palvelutuottajien markkinat ovat täyden palveluvalikoiman toteutuessa vähintään noin 2,8 mrd. € (2015 taso). Asiakassetelipalvelumarkkinoiden koko on arviolta vähintään noin 1,6 mrd. €. Henkilökohtaisen budjetin kautta avautuvien markkinoiden arvioidaan olevan vähintään 1,4 mrd. €. Maakunnan valinnanvapausjärjestelmään liittyvillä päätöksillä sidotaan siten vähintään noin kolmannes maakunnan budjetista.

Henkilöstövaikutukset

Koko maakuntauudistuksen perusteella noin 215 000 henkilöstöön kuuluvan työnantaja muuttuu. THL:n tilastojen mukaan terveystalveissa työskenteli 132 000, joista 79 000 työskenteli sairaanhoitopiireissä. Sosiaalihuollossa oli töissä 71 000 henkilöä. Yhtiöihin arvioidaan siirtyvän vähintään kolmannes henkilöstöstä. Siirtyvän henkilöstön määrä riippuu kuitenkin osaksi myös maakunnan päätöksistä.

Maakuntauudistuksen toteuttamiseen liittyvän voimaanpanolain mukaan maakuntiin siirtyvä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta siirtyy maakunnan yhtiöihin liikkeenluovutuksena. Maakuntakonserniin tai maakuntien yhdessä perustamaan yhtiön on huolehdittava myös siirtyvän henkilöstön lisäeläketurvan säilymisestä.

alueuudistus.fi